

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАЦІОНАЛЬНА КОМІСІЯ З РАДІАЦІЙНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГІЧНА АКАДЕМІЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ТА УПРАВЛІННЯ
КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УКРАЇНСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПОЛІТОЛОГІЇ
УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

ПРОТИДІЯ ТЕРОРИСТИЧНИМ АКТАМ У МІСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

**ЗБІРНИК
МАТЕРІАЛІВ НАУКОВОГО ФОРУМУ**

21 червня 2023 року

Київ
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова
2023

Рекомендовано до друку Вченою радою
Навчально-наукового інституту права та політології
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 3 від 19.06.2023 р.)

Редакційна колегія:

- Андрущенко Віктор Петрович** – доктор філософських наук, професор, ректор Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, член-кореспондент Національної академії наук України, академік Національної академії педагогічних наук України;
- Горінов Павло Валерійович** – кандидат юридичних наук, директор Навчально-наукового інституту права та політології, доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, заслужений працівник соціальної сфери України;
- Драпушко Ростислав Григорович** – кандидат філософських наук, проректор з науково-педагогічної роботи (адміністративно-господарська діяльність), доцент кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики УДУ імені Михайла Драгоманова, заслужений працівник соціальної сфери України;
- Сопілко Ірина Миколаївна** – доктор юридичних наук, професор, керівник апарату Національної комісії з радіаційного захисту населення України, головний науковий співробітник Науково-дослідного центру «Інститут сімейної та молодіжної політики імені Олександра Яременка» ННІ права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова, заслужений юрист України;
- Торбін Григорій Мирославович** – доктор фізико-математичних наук, професор, проректор з наукової роботи Українського державного університету імені Михайла Драгоманова;
- Чемакіна Октябринна Володимирівна** – кандидат архітектури, доцент Українського гуманітарного інституту.

П 83 **ПРОТИДІЯ ТЕРОРИСТИЧНИМ АКТАМ У МІСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ:** збірник матеріалів Наукового форуму. Навчально-науковий інститут права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова (м. Київ, 21 червня 2023 р.). – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. – 396 с.

ISBN 978-966-931-281-5

Збірник матеріалів Наукового форуму «Протидія терористичним актам у міському середовищі» присвячено комплексному вивченню проблеми протидії тероризму у міському середовищі. У збірнику представлено результати досліджень, що детально розглядають правові аспекти боротьби з тероризмом у міському середовищі, екологічні наслідки терористичних актів і стратегії екологічного відновлення, психологічні наслідки для місцевого населення та підходи до психологічної реабілітації, соціальні наслідки тероризму та розвиток стійкого соціального середовища, а також архітектурні рішення для забезпечення безпеки та мінімізації наслідків терористичних актів.

Збірник розраховано для науковців, фахівців та інших зацікавлених осіб, які досліджують проблематику протидії терористичним актам з правових, екологічних, психологічних, соціальних, архітектурних аспектів та охорони здоров'я.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів і посилань несуть автори матеріалів.

УДК 343.326-048.66(477-21)
DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-NF_NNIPiP_2023

ISBN 978-966-931-281-5

© Автори публікацій, 2023
© Навчально-науковий інститут права та політології, 2023
© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023

СІРИЙ ЄВГЕН ВОЛОДИМИРОВИЧ,

*доктор соціологічних наук, професор,
головний науковий співробітник Науково-дослідницького центру
«Інститут сімейної та молодіжної політики імені Олександра Яременка»
Навчально-наукового інституту права та політології
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

СІРА ОКСАНА ВОЛОДИМИРІВНА,

*кандидат філософських наук, завідувач відділу Науково-дослідницького центру
«Інститут сімейної та молодіжної політики імені Олександра Яременка»
Навчально-наукового інституту права та політології
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

**РОСІЙСЬКИЙ ТЕРОРИЗМ ТА УКРАЇНСЬКИЙ СОЦІУМ
У ПАЛІТРИ НАУКОВО-АНАЛІТИЧНИХ РОЗДУМІВ**

Теракти 11 вересня 2001 року повністю змінили уявлення людини, якими загрозливими та масштабними можуть бути терористичні акти. Відтоді безпека стала пріоритетом номер один як для відповідних інституцій, так і для суспільства загалом.

Говорячи про тероризм як явище та терористичні акти (як маркери та спосіб його функціонування), їх дію на суспільство, соціологічна наука не обходить поняття «суспільство ризику». Останнє ж системно відображає окрему медійно – діяльнісну сторону суспільства з усіма генеруючими на це чинниками.

Сучасна соціологія володіє потужним інструментарієм аналізу медійності людини, за яким, зокрема на думку У. Бека, сучасне суспільство давно «занурилося» в ситуацію перманентного стресу, страху. І хоча такі ознаки «ризикованості» проявлялися у соціумі ще здавна, однак із початком неспровокованої нами війни з боку росії сам «ризик» почав набувати ще більш загрозливого впливу. Як відомо, У. Бек у своїй теорії не інтерпретував його як чисто об'єктивну реальність. Якщо раніше ризики сприймалися як елементи об'єктивної реальності, то сучасне суспільство розглядається крізь призму об'єктивованих соціально сконструйованих ризикогенних чинників. Це говорить про те, що ризики не є стільки об'єктивними, скільки суб'єктивними і майстерно сконструйованими з метою потенційного управління людиною. Адже дуже легко керувати людиною, яка знаходиться в ситуації стресу.

Розповсюдження ризиків дуже сильно пов'язано із інформаційними технологіями, що створює відповідний інформаційний тиск. Дійсно, сучасна людина перебуває у просторі різних інформаційних наративів. Ми спостерігаємо за одним інформаційним ресурсом, та конструємо собі якусь певну картинку світу. Однак, ще раз варто зацентувати увагу на посиленні саме об'єктивності «ризиків», наслідки якого вже не сконструйовані у свідомості, а наявні у дійсності. І він маркований всіма можливими протилюдськими засобами, в тому числі й воєнними терористичними актами.

Тероризм завжди передбачає претензію на володарювання. Його ініціатори завжди намагаються нав'язувати свою волю, прийнятний для них спосіб соціальної взаємодії, не дивлячись на суспільний опір, і не обмежуючи себе ніякими способами та засобами. Зокрема, за допомогою військового насилля, залякування, викрадення здійснюють різні протиправні акти військового змісту, що направлені на ламання волі, вплив на психологію людей, соціальних груп, соціуму. У чому ж сенс та практичний зміст, завдання подібного роду дій щодо наших реалій?

Тероризм виступає фактором, що діє на роз'єднання суспільства та спричиняє його соціальну атомізацію, позбавляючи потенціалу психологічного та соціального самоопанування. Роблячи ставку на страх за своє життя та життя близьких людей, що відчуває кожна людина, усвідомлення та відчуття відсутності реальної захищеності – в цьому є його чи не головна місія. Саме в таких умовах підриваються духовні та ідеологічні засади суспільства, руйнуються культурні взірці, за якими воно вибудовується. Саме страх здатний помалу вимивати як з індивіда, так і з соціуму загалом пласти цивілізованості.

Тероризм також перешкоджає досягненню суспільно-значимих цілей, відволікаючи сили та засоби на боротьбу з ним та з наслідками його діяльності. Він також має суттєво обумовлене спрямування на створення та відтворення умов, що сприяють дисфункції законної та легітимної влади, а також на її делегітимацію. В першу чергу, це стосується соціально-політичних інститутів, що відповідають за забезпечення суспільної безпеки та правопорядку. Для суспільства це може означати необхідність жорсткої постановки питання щодо відповідних державних структур на їх спроможність контролювати ситуацію.

Рівень терористичної загрози зараз в Україні дуже високий через уже систематичні гібридні атакуючі дії у різних форматах з боку росії по цивільній інфраструктурі. Акти терору призводять до активного стимулювання таких потужних екзистенційних механізмів людського буття, як страх, жах, негативні емоції, що представляється у формі хаосу, страждань, болі, деструкції. Без сумніву, очевидною метою є терор для українського соціуму, генерування ситуації його внутрішньої напруженості та дезорганізації.

Хоч держава і відіграє головну роль не тільки у попередженні, а й у припиненні як терористичних актів, так і такої діяльності загалом, але, як показує світова практика, під час війни складно нівелювати терористичні дії військового характеру, що масово генеруються агресором. Наша держава постійно накопичує (в тому числі завдяки підтримці прогресивної світової спільноти) необхідні ресурси та засоби, що забезпечують діяльність на протидію терористичному насиллю, створення умов у злагодженості роботи ЗСУ, влади, волонтерства та ЗМІ. Останнє ж мінімізує можливості наслідків терористичних актів, що власне, ми й спостерігаємо останніми тижнями. Разом з тим, це посилює й спротив і ненависть до ворога та консолідує українців. Аналіз суспільних настроїв у динаміці засвідчує про посилення життєвої, психосоціальної стійкості разом з успіхами влади у протидії терору під час війни проти України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Інтерв'ю з професором Ульрихом Беком *Журнал соціології та соціальної антропології*. 2003. Том VI. № 1. С. 5–23.
2. Ткач В. Ф. Сучасний тероризм: тенденції, вияви, виклики та загрози для України. Стратегічні пріоритети. 2015. № 3 (3). С.12–18.